

ΔΟΥΛΕΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Ὅτε δ' ἀγνώμων ἄνθρωπος, παρὰ κούων τὸ πρόσταγμα τοῦ Πλάστου, παρεδίδετο εἰς τὸ δέλεαρ τῆς ἡδονῆς, ἡ ἀτομικὴ ἐργασία ἐπεβλήθη αὐτῷ ὡς ἀντίποινον τῆς παρακοῆς· ὅτε δὲ ἡ ἔνοχος τοῦ ἀνθρώπου πλεονεξία ἐπέθετε βέβηλον χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὁμοίου, ἡ φιλαυτία αὐτοῦ ἐπέτασσε τὴν καταναγκαστικὴν ἐργασίαν ὡς καθήκον. Οὕτω παρεγνώρισε τὸν πολύτιμον αὐτοῦ προορισμὸν καὶ ἔπραξε τὸ μέγιστον τῶν κακουργημάτων. Ὅπόσον θηριώδης ἡ ρυχή τοῦ πρώτου ἐκείνου, ὅστις πρῶτος καταχρώμενος τοῖς θεοῖς δώροις ἐπίσσε τὴν ἀσθένειαν καὶ ὑπεδούλωσε τὴν δυστυχίαν! Ἡ ἀπληστία τοῦ ἀνθρώπου μὴ ἐπαρκουμένη τοῖς θαυμάσις ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ χορηγηθεῖσιν ἀγαθοῖς, ἀποτολμᾷ νὰ κατακτήσῃ καὶ αὐτὸν τὸν ἀνθρώπο. Ἐνίοτε μετέρχεται τὸ ἄτιμον τοῦτο ἔργον ὡς ἐπιτήδευμα· ἄλλοτε ἐπιτρέχει τὴν ἄλλοτρίαν γῆν πρὸς ἄγραν σαρκὸς ἀνθρωπίνης.

Φαίνεται ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη κατάστασις ἔχει τὰ παθητικὰ αὐτῆς σημεῖα καὶ ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ὑπάρχουσι σταθμοὶ μολύβωντες τὴν εὐγενή αὐτῆς φύσιν. Πολλάκις ὁ πανόπτης χρόνος δὲν εἶδε τὴν ἀνθρωπότητα προθύμως κατερχομένην ἐκ τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς θέσεως, ἵνα κατακυλισθῇ εἰς τὸν ἐρόβορον τοῦ ἐξευτελισμοῦ καὶ τῆς ἀτιμίας! Δυστυχὴς ἀνθρωπότης! δυστυχὴς ἀδυναμία, ὅποσα ὑπομένεις!

Ὅπως λοιπὸν ἐκπληροῦται ὁ ἀνθρώπινος προορισμὸς; ὅποιον ἄρὰν ὁ ἄνθρωπος ἔλαβεν, ὥστε νὰ μὴ δύνῃται νὰ ἴδῃ τὴν σκιὰν τοῦ ἀγαθοῦ, εἰ μὴ ἐξαγνιζόμενος διὰ τοῦ βαπτίσματος τοσούτων μαρτυριῶν; Τὰ παθήματα πολλὰ, ἡ ἀμοιβὴ στιγμιαία· πόσον βραδύνει ἡ πρόοδος καὶ πόσον στοιχίζει.

Καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς πασχούσης ἐκείνης μερίδος οὐδεὶς καταφαίνεται!

ΖΑΚΥΝ. ΑΝΘ. ΕΤΟΣ

οὐδεμία ἀκούεται συμπαθὲς φωνὴ ὑπὲρ τοῦ ἀθλίου δούλου· οὐδεὶς συγκινεῖται ἐκ τῆς σφαδαζούσης ἐλευθερίας, οὐδεὶς θλίβεται ἐκ τῆς ἀγωνιώσεως συνειδήσεως, οὐδεὶς βοηθεῖ τοῦ πνεύματος τὸν ἀγῶνα.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἐπὶ τοῦ τεταραγμένου ὀρίζοντος τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων ἀνατέλλοντες δύο ἀστέρες φαεινοί, πολικοὶ τοῦ κινδυνεύοντος σκάφους τῶν κοινωνιῶν, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης· ὁ λόγος ἐξευγενίζεται καὶ ἡ ἀλήθεια ἀνεύρσκεται· ἡ φιλοσοφία τακτοποιεῖται καὶ ἡ θεολογία ἰδρύεται· αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἀνυψοῦνται καὶ ὁ πολιτισμὸς προάγεται· ὁ πολυπαθὲς δούλος ἐρωτᾷ ἂν εἰπὼν τι καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ μανθάνει ὅτι ὁ μὲν Πλάτων ἐπεκύρωσε τὴν καταδίκην του καὶ ἀνεγνώρισε τὴν κατάστασίν του· ὑπεστήριξε τὰς βασάνους του καὶ συνεβούλευσε τὴν τήρησιν τῆς ἀθλιότητός του· διότι ἡ ὑψηλῆς ἐκείνῃ διάνοια δὲν ἐδίστασε νὰ δογματίσῃ ὅτι «τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν γεννῶνται φύσει δούλοι, οἱ δὲ φύσει ἐλεύθεροι» οὕτως· ἐπαλινώδησε πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου, δι' ἀπληθάντως καὶ κατέστρεψε τὸ περίελεπτον οἰκοδόμημα τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τρίζει τοὺς ὀδόντας καὶ πνέει κατὰ τῶν δούλων μένεα, διότι ἐκήρυξεν ὅτι «ὅσων ἀπέχει ψυχὴ σώματος καὶ ἄνθρωπος θηρίου, τοσούτω ἀπέχει καὶ ἐλεύθερος δούλου.» Οὕτω τ' ἀτυχῇ ἐκεῖνα πλάσματα ἐξισώθησαν πρὸς ἄλογα ὄντα, πρὸς θηρία!

Οὕτως ἐπεσφραγίσθη ἡ κτηνώδης βία καὶ ἐκρατύνθη ἡ ἀνθρωπίνη κακοβουλία. Οἱ δούλοι μεταχειρίζονται ὡς ὄργανα εὐτελῆ τῶν ἀκολάστων ὀρέξεων ἀπανθρώπου δεσπότη. Οὐδεμίαν ἔχουσιν αὐτοβουλίαν· ἡ ἀναγκαστικὴ ἐργασία ἐξαντλεῖ τὰς σωματικὰς αὐτῶν δυνάμεις· αἱ πνευματικαὶ αὐτῶν δυνάμεις περισφίγγονται καὶ πᾶσα ἀπήχσις τῆς καρδίας ἀποπνίγεται· οὕτω διαπράττεται ἡ μεγίστη ὕbris πρὸς τὴν θεότητα.

Πρὸς τιμὴν ἑπωσούν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἡ ἱστορία ἀποδίδωσιν ἔπαινον τοῖς ἡμετέροις προγόνους, οἵτινες ἀφῆκαν πολὺ χαλαροὺς τοὺς πνιγηροὺς χαλινούς τῆς δουλείας· τὸ δουλικὸν σύστημα παρέχει παρ' αὐτοῖς ἀλλοίαν ὄψιν. Βεβαίως ἐξαίρουμεν τῆς τιμῆς ταύτης τὰ κλεινὰ πολιτικὰ τέκνα τοῦ θαναύσου Λυκούργου, ὧν ἡ πρὸς τοὺς Εἰλωτας συμπεριφορά δὲν ἦτο τοσοῦτον ἐπαινετὴ. Ἄλλ' ἐν Ἀθήναις κατ' ὀλίγα ὑπολείπονται τῶν ἐλευθέρων οἱ δούλοι· ἡ ἀτομικὴ ἀνεξαρτησία ἦν διὰ νόμου ἀνεγνωρισμένη· τὸ ἀστικὸν δικαίον ἐν γένει κοινόν· ἡ ἱκανότης ἐκτιμᾶται καὶ ἡ ἀρετὴ βραβεύεται.

Ἀλλὰ παρὰ Ῥωμαίοις ἐμφαίνει ὅ,τι εἰδεχθές· οἱ δούλοι θεωροῦνται ὡς πράγματα, ὡς ἐμπορεύματα, ὡς μέρη τῶν κεφαλαίων· ὁ δουλικὸς ζυγὸς τοσοῦτω καθίσταται βαρύτερος, ὅσω κερδοσκοπικώτεροι τυγχάνουσιν οἱ δεσπόται· οἱ δούλοι θεωροῦνται ὄργανα ἄψυχα· οὐδὲμίαν ἔχουσιν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν, ἡ δὲ ζωὴ των ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς παραφόρου ἰδιοτροπίας τῶν κυρίων.

Ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἡ γεωργία ἐξετιμᾶτο· ὕθεν καὶ αὐτὸς ὁ ὑπάτος δὲν ἀπηξίου· τὸ σκέραπαν καὶ ὁ ἀπόμαχος στρατηγὸς δὲν περιεφρόνει τὸ πῦρον· ἀλλὰ μετὰ τὴν ταπείνωσιν τῆς πείσμονος Καρχηδόνος καὶ τὴν κατάκτησιν τῆς ἀγερῶχου Κορίνθου, ἡ πλήμμυρα τῶν αἰχμαλώτων ἀφῆρπασε διὰ παντὸς ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Ῥωμαίου τὸ ἄροτρον καὶ τὴν ἀξίνην καὶ περιβαλοῦσα αὐτὰ τὸν πέπλον τῆς ἀτιμίας παρέδωκεν εἰς τοὺς δούλους. Οὕτως αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι παρημελήθησαν, ἡ μάθησις ἐξέλιπε καὶ ὁ θαρβαρισμὸς διεχύθη· ὁ δεσπότης ζῶν ἀμέριμνος πικραδίδεται εἰς τὴν ἡδυπάθειαν καὶ περιφρονήσας τὴν ἐργασίαν παρημέλει καὶ προὔριδε τὴν πολιτείαν, διότι πᾶν στοιχεῖον προοδευτικὸν ὑπὸ τὸ τοιοῦτον τῆς δουλείας σύστημα ἀφρηπάγη, πᾶσα ἐκπολιτιστικὴ ζύμη ἐξηφανίσθη.

Τὸ σύστημα λοιπὸν τῆς δουλείας κα-

ταδικάζεται ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ δικαίου, ἀναθεματίζεται ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ· διότι ἀπάδει πρὸς τὴν γενικὴν εἰρήνην, ἀπομαραίνει τὰς φλέβας τοῦ πλούτου καὶ στεριρρώνει τὰς πηγὰς τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας.

Καὶ ὅμως ἀξιοθαύμαστος εἶναι ἡ τυφλότης τοῦ κόσμου πρὸ τῶν καταφανῶν τούτων δεδομένων· αἱ μεγάλαι διάνοιαι παρῆδον ταῦτα καὶ διετύπωσαν θεωρίας, ἅς [σήμερον ἀναγιώσκει τις μετ' ἄλλους.

Ὑπὲρ τὰ δύο τρίτα αὐτῶν τῶν μᾶλλον πεπολιτισμένων χωρῶν ἦσαν δούλοι· ἐργαζόμενοι διὰ τὸ ἕτερον τρίτον· αὐτὸς ὁ ἐνθουσιώδης Πλατωνιστὴς διεκήρυσσεν ὅτι «οἱ δούλοι μας εἶναι ἐχθροὶ μας».

Πλούσιός τις, τοῦ Αὐγούστου φίλος, ἔτρεφεν ὑπερμεγέθεις ἰχθῆς ἐν ταῖς λίμναις αὐτοῦ διὰ τῶν σαρκῶν τῶν δούλων του.

Οἱ δούλοι συχνάκις ὀμιληδὸν προσεφέροντο ὡς θυμίαμα μνημονευτήριον πρὸς τεθνεῶτα φίλον ἢ ἐξιλαστήριον πρὸς παρωργισμένον Θεόν.

Ἄν κύριός τις ἐφονεύετο οἱκοὶ ἅπαντες οἱ δούλοι αὐτοῦ ἔλει νὰ διέλθωσιν ἐν στόματι μαχαίρας.

Ὁ βίος αὐτῶν ἦν κτηνώδης· ἡνάγκαζον αὐτοὺς ἢ νὰ ἐργάζωνται ἢ νὰ κοιμῶνται.

Ἀλλὰ φρίττει τις ἀναλογιζόμενος τὰ θηριώδη ἐκείνα συστήματα τῶν μονομάχων· αἱ μέγισται ἑορταὶ ἦσαν αἱ περιερραντιζόμεναι δι' ἀνθρωπίνου αἵματος· τὸ χυνόμενον αἶμα ἦν ἡ μεγίστη διασκέδασις ἐν Ῥώμῃ· αὐταὶ αἱ ἀβραὶ δεσποινίδες ἔτρεχον ὅπως καταλαβῶσι καλὴν θέσιν ἐν τοῖς ἀμφιθεάτροις, ὅπου ἤδοντο βλέπουσαι τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα σπαρασσομένην ὑπὸ μανιώδους ἄρκτου· διότι, φρικτὸν εἰπεῖν, οἱ Ῥωμαῖοι ἔτρεφον τοὺς δούλους ἵνα, σὺν ταῖς ἄλλοις, παρέχωσιν αὐτοῖς διασκέδασιν, ἀγωνιζόμενοι πρὸς ἄγρια θηρία.

Τὸν εὐτελεῖ ἐξευτελισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς τὴν ἀνεπανόρθωτον διαφθοράν τοῦ κόσμου, προέλαβεν ἡ θεία Πρόνοια· ὁ Σωτὴρ, ὁ ὕψιστος εὐεργέ-

της, ἀπήλλαξε τὸν κόσμον ἀπὸ τοιούτου θεάματος, ἀνεχαίτισε τὸν καταρρέοντα κόσμον καὶ ἐξισφάλισεν αὐτὸν ἐπὶ ἐδραίων θάσεων· ἀνεκήρυξε τὴν γενικὴν ἰσότητα, ἐπέβαλε τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν, συνέστησε τὴν ἀγάπην, διαχάραξε τὰ δικαιώματα καὶ διέτύπωσε τὰ καθήκοντα· ἐνέπνευσε τὸ ὑψηλὸν αἶσθημα τῆς οἰκογενείας, ἀνύψωσε τὴν γυναικα, ὑπέδειξε τὴν ταπεινοφροσύνην.

Οὕτως ἐν τῷ ταλαιπώρῳ κόσμῳ νέος ἐξηπλώθη ὁρίζων καὶ νέα ὁδὸς διεγράφη· τὸ ἐπονείδιστον τῆς δουλείας σύστημα καταστράφη καὶ ἤδη ὁ κόσμος γοργῶς προβαίνει εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς εὐημερίας.

Δούλοι καὶ πάσχουσα ἀνθρωπότης, οἱ φιλόσοφοι καὶ αἱ εὐρεῖαι διάνοιαι σὰς ἀπεθάρρυναν καὶ συνέσφιγγαν τοὺς δεσμούς· σὰς· ἀλλ' ὁ Σωτὴρ σὰς ἀπήλλαξε διὰ παντός καὶ σὰς κατέστησεν εὐτυχεῖς διὰ τοῦ Εὐαγγελίου. "Οθεν ἀγαπάτε τὸν Χριστὸν, καὶ θαυμάσατε τὴν ἰσχύϊν τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 31 Δεκεμβρίου 1877

ΠΑΝΑΓ. ΚΟΚΚΟΛΗΣ.

ΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Μετὰ τὴν μεσημβρίαν οἱ εὐρωπαῖοι τεχνῖται μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, ὁ κύριος Στάιγερ μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, ἡ κυρία Φλάδ μετὰ τῶν τέκνων της, ὁ Σαμουήλ καὶ οἱ ὑπηρέται ἡμῶν ἤλθον ἅπαντες εἰς τὸ βρεττανικὸν στρατύπεδον. Τοῖς ἐπετρέπη νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν ὅ,τι εἶχον ἰδιὸν των καὶ, κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἀναχωρήσεως, ὁ Θεόδωρος, ὅστις ἦτο ἐν καλῇ διαθέσει, τοῖς ἀπήνθουε τὸ χαῖρε.

Τὸ Σάββατον 11, ὁ σὶρ Ροβέρτος Νάπιερ καθαρῶς διδῆλωσε πρὸς τὸν

Δεγιάτς Ἀλάμε τὴν ἀμετάτρεπτον αὐτοῦ θέλησιν. Ἐχρειάζετο ὅχι μόνον οἱ αἰχμάλωτοι νὰ εὐρεθῶσιν ἐν τῇ στρατοπεδεύσει ἐντὸς ἑικοσι τεσσάρων ὥρων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Θεόδωρος νὰ ἔλθῃ, ἄντι ἑτέρων ἢ τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς του καὶ τῆς ὑποσχέσεως ἐντίμου δεξιώσεως, ἄλλως αἱ ἐχθρότητες ἤθελον ἐκραγῇ ἐκ νέου, κατ' αἴτησιν μετ' ἀδημονίας τοῦ Δεγιάτς Ἀλάμε, ὃς ἐγίνωσκεν ὅποσον δύσκολον ἦθελεν εἶναι νὰ ὑποταχθῇ ὁ Θεόδωρος εἰς τὸ μέρος τῆς διαταγῆς τὸ ἀφορῶν αὐτὸν· ἀλλ' ὁ σὶρ Ροβέρτος Νάπιερ ὑπεσχέθη νὰ παρατείνη ἐπὶ τεσσαράκοντα ὡρὰς τὴν βραδύτητα, ἣν εἶχε προσδιορίσῃ πρὸς παραδοχὴν τοῦ τελειογράφου του.

Τὴν πρωτὰν τῆς 13ης, μὴ ὑποταγέντος εἰσέτι τοῦ αὐτοκράτορος, ὑπῆρξεν ἀνάγκη νὰ τὸν ἀναγκάσωσι νὰ ὑπακούσῃ· ἐμνηχανῶντο δὲ πῶς νὰ ἐκτελέσωσι τὸ τόσῳ ἐντέχνως ἀρξάμενον ἔργον, ὅτε οἱ σπουδαιότεροι ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ Θεοδώρου ἐπαρῶς ἀσθησαν εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον, λέγοντες ὅτι ἤρχοντο ἐν δόγματι αὐτῶν καὶ τῆς φρουρᾶς, ὅπως καταθέσωσι τὰ ὅπλα καὶ παραδώσωσι τὸ φρούριον· προσέθεσαν δὲ ὅτι ὁ Θεόδωρος, συνοδευθεὶς ὑπὸ πεντήκοντα ὁπαδῶν, ἔφυγεν διὰ νυκτός.

Φαίνεται ὅτι τὴν προηγουμένην ἐσπέραν ἀκούσας ὅτι αἱ ἀγελάδες δὲν ἐγένοντο δεκατὶ καὶ ὅτι ἦσαν εἰσέτι ἐκτὸς τοῦ περιβάλλου τοῦ ἀγγλικῆς στρατοπέδου, ὁ Θεόδωρος ἐνόμισεν ὅτι ἐξηπατήθη, καὶ ὅτι, ἐὰν περιέπιπτεν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Ἀγγλων, ἤθελε καταδικασθῇ εἰς φυλακὴν ἢ εἰς θάνατον. Τὴν νύκτα ὅλην αὐτὸς περιεπάτησε περὶ τὴν Σελασσιῆ, τεταραγμένος καὶ καταβεβλημένος, τὴν δὲ πρωτὰν ἐνωρὶς παρώτρυνε τοὺς στρατιώτας του νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι, πλὴν αὐτοὶ ἀντὶ νὰ τὸν ὑπακούσωσιν, ἀπεσύρθησαν πρὸς ἄλλο μέρος τοῦ ὄρους. Ὁ Θεόδωρος ἐπυροβόλησε κατὰ δύο τῶν στασιασάντων, οἵτινες ἦσαν πλησιέστερον εἰς αὐτὸν· ἀλλὰ τοῦτο ἀντὶ νὰ καταστείλῃ τὰς δυσμενεῖς διαθέσεις τῶν στρα-